

Дубіцька Т.В.

аспірантка,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ХОТИНЩИНА В РОКИ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (1914–1918 РР.)

Хотинщина як прикордонна територія Російської імперії, яка межувала з Австро-Угорщиною та займала стратегічно вигідне положення у Прут-Дністровському межиріччі, з початком Першої світової війни перетворилася на важливий плацдарм для наступу російських армій на австро-угорські території.

Так, на початку Галицької операції 1914 р. територія повіту була місцем розташування Дністровського загону, метою якого було прикриття лівого флангу Південно-Західного фронту та наступ на Буковину [2, с. 39]. У лютому 1915 р. на лівому фланзі Південно-Західного фронту було утворено дев'яту армію під командуванням генерала П. Лечицького. Її військові частини розташовувались і на території Хотинського повіту [3, с. 181].

Ситуація на хотинсько-буковинській ділянці фронту протягом 1914–1915 рр. не була стабільною. Наступальні операції російських військ у буковинському напрямку чергувалися зі спробами австрійців прорвати фронт і захопити прикордонні населені пункти Хотинщини. Так, на початку серпня 1914 р. австро-угорські війська захопили Рокитне, Новоселицю, Маршинці, Строїнці [4, с. 23]. У зв'язку з цим урядові установи повіту було вивезено до Кишинева, Могилева-Подільського, а земська управа перебралася до Сокирян. Повітова адміністрація повернулася до Хотина лише після зайняття Чернівців російськими військами 2 вересня 1914 р. [3, с. 180]. Наприкінці березня 1915 р. воєнні дії знову перенеслися з Буковини на територію Хотинщини. Здійснюючи активний наступ, австрійці зайняли Ширівці, Грозинці, Колінківці та Шилівці, змусивши російські війська відступити. Звільнити села вдалося III російському кінному корпусу генерал-лейтенанта графа Келлера, утвореному в районі Хотина [5, с. 267–268; 3, с. 68]. У червні 1915 р. розпочалася воєнна операція австро-угорських військ, відома під назвою «Бессарабська офензива». Проте спроби наступу австрійців на висоту 254, що знаходилася східніше с. Рокитне, а також на ділянку на схід від Рукшина виявилися безрезультатними. Захопивши полонених, австрійці припинили наступ і відійшли до лінії кордону. З 16 червня російські війська здійснили кілька спроб прорвати фронт поблизу Баламутівки, однак бої велися з перемінним успіхом. З цього часу на хотинсько-буковинській ділянці фронту розпочалася позиційна війна, яка тривала до початку 1916 р. [4, с. 81-82].

Навесні 1916 р. розпочалася підготовка армій Південно-Західного фронту до наступу на Австро-Угорщину. Військові частини дев'ятої армії знаходились на лінії Ржавинці – Колінківці. Розвиток наступальної операції російських військ з території Хотинського повіту дозволяв не лише захопити Чернівці, але й відволікти увагу австро-угорських військ від головного удару Південно-Західного фронту. 4 червня російські війська розпочали наступ, який увійшов в історію Першої світової війни під назвою «Брусилівський прорив»

[1, с. 13, 27]. Наслідком прориву для повіту стало знищення майже всіх будівель у Баламутівці, Онуті, Пів-Онуті, Ржавинцях та Гринячці. Було зруйновано також 460 садиб в інших селах [3, с. 182].

Наприкінці 1916 р. на території Хотинського повіту розташувалися війська восьмої армії. Після контрнаступу австрійців російські війська 19–20 липня (1–2 серпня) 1917 р. почали відступати з території Буковини до лінії Баламутівка – Глиниця, а в ніч на 22 липня (4 серпня) – до лінії Хотин – Бояни – Радівці. Протягом серпня 1917 р. на ділянці хотинсько-буковинського кордону тривали запеклі бої [6, с. 91].

Воєнні дії згубно вплинули на становище населення повіту. Внаслідок мобілізації значно скоротилася кількість чоловічого населення. Чоловіки, яких не забрали до армії, були змушені періодично виконувати екстрені військові роботи [10, арк. 13; 23]. Робочої сили катастрофічно не вистачало, що позначилося на стані сільського господарства. При цьому місцеві жителі були змушені постачати продовольство та фураж для діючої армії [9, арк. 58].

Після укладення Берестейського миру війська Австро-Угорщини станом на 28 лютого 1918 р. зайняли майже всю Хотинщину (8 сіл повіту були окуповані румунами). Тут розташувався 16-й Краківський полк під командуванням полковника Шопенгацера [3, с. 192]. На початку 1918 р. продовольча криза в Австро-Угорщині досягла свого апогею. Катастрофічно не вистачало не лише продовольства для населення, але й зернового фуражу для коней [7, с. 264–265]. У цій ситуації першочерговим завданням австрійської адміністрації було вивезення продукції з окупованих територій, в тому числі й з Хотинщини. Зокрема, у Хотині та у волостях були створені спеціальні комісії, які мали зібрати інформацію про існуючі запаси борошна, зерна, худоби та інших продуктів; визначити кількість продовольства, необхідного для населення повіту та передати всі надлишки австро-угорській владі [8, арк. 12 зв.].

Восени 1918 р. Австро-Угорщину охопила революційна криза. У австрійських військах наростала анархія. 16-й Краківський полк збунтувався на станції Новоселиця. Вже у жовтні 1917 р. австрійські війська покинули територію Хотинщини. Проте цією ситуацією скористалася Румунія, війська якої 7 листопада розпочали наступ на Хотин. У Бричанах командир першої кавалерійської дивізії Давидоглу оголосив про приєднання Хотинського повіту до Румунії. 10 листопада румунські війська зайняли Хотин, згодом вся територія повіту була зайнята румунськими військами.

Отже, під час Першої світової війни Хотинщина була плацдармом для наступу російських військ на Буковину, зоною воєнних дій з австро-угорськими військами, а також місцем розташування тилкових частин діючої армії. У 1918 р. більшу територію повіту зайняли австрійські війська, а з листопада того ж року – румунські. Внаслідок воєнних операцій у 1914–1918 рр. найбільше постраждали прикордонні села повіту, оскільки саме там періодично велись запеклі бої між росіянами та австро-угорцями. Окрім того, на плечі місцевого населення лягло постачання російських, а у 1918 р і австрійських військ продовольством, фуражем, проведення різноманітних військових робіт у повіті.

Список використаних джерел:

1. Базаревский А.Х. Наступательная операция 9-й русской армии. Июнь 1916 года. Прорыв укрепленной полосы и форсирование реки / А.Х. Базаревский. – М.: Воениздат, 1937. – 158 с.
2. Волковинський В.М. Бойові дії на українських землях у роки Першої світової війни / В.М. Волковинський // Український історичний журнал. – 2004. – № 4. – С. 38–56.
3. Добржанський О. Хотинщина. Історичний нарис / О. Добржанський, Ю. Макар, О. Масан. – Чернівці: Молодий буковинець, 2002. – 464 с.
4. Заполовський В.М. Буковина в останній війні Австро-Угорщини 1914–1918 / В.М. Заполовський. – Чернівці: Золоті литаври, 2003. – 242 с.
5. Керсновский А.А. История русской армии: в 4 т. / А.А. Керсновский. – М.: Голос, 1992–1994. – Т. 3: 1881–1915 гг. – 1994. – 349 с.
6. Стратегический очерк войны 1914–1918 гг. Часть 7: Кампания 1917 г. / сост. А. Зайончковский. – М.: Высший военный редакционный совет, 1923. – 189 с.
7. Україна між самовизначенням та окупацією: 1917–1922 роки / Вольфрам Дорнік та ін.; упоряд В. Дорнік; пер. з нім. В. Кам'янець. – К.: Ніка-Центр, 2015. – 512 с.
8. Державний архів Чернівецької області (ДАЧО). – Ф. 42. – Оп. 1. – Спр. 149. – 204 арк.
9. ДАЧО. – Ф. 742. – Оп. 1. – Спр. 14. – 120 арк.
10. ДАЧО. – Ф. 742. – Оп. 1. – Спр. 16. – 141 арк.

Italiev V.M.

Master`s Student,

Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy

REFLECTIONS ON THE NATURE OF CONFLICT IN EARLY STUART ENGLAND: AN ATTEMPT TO CONCEPTUAL RECONSIDERATION THROUGH THE PRISM OF REVISIONIST AND POST-REVISIONIST HISTORIOGRAPHY

Nearly all contemporary Ukrainian historians, especially those of «Marxist out of habit» viewpoints, tended to regard the English Revolution as one of the turning points not only in history of England itself, but in European history as well. At the same time, the 17th century English history is studied in terms of historical materialism, while almost no attention to the intellectual history of Early Stuart monarchy and the history of political thought has ever been paid. Such a discourse traces its origins back to soviet historiography, whose representatives interpreted Whig reading of history, which had emerged in 19th century amongst English historians and the works of Robert Tawney and Christopher Hill according to Marxist-Leninist paradigm.

Therefore the tensions between James and Charles and parliamentarians at the beginning of the 17th century and eventual conflict are depicted as that of absolutely unavoidable nature. Leading position in it was taken by abstract social class of gentry, as if they shared common attitudes towards monarchy and its policy, were monolithic political parties and had «class consciousness» similar to that of 20th century international working class. Stuart monarchy was in state of decline, and